Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΆΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΈΑ
JULIANE KOKOTT
της 19ης Νοεμβρίου 2020[1]

Υπόθεση C-900/19

Association One Voice,
Ligue pour la protection des oiseaux
κατά
Ministre de la Transition écologique et solidaire
παρεμβαίνουσα:
Fédération nationale des Chasseurs

[αίτηση του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Περιβάλλον – Οδηγία 2009/147 – Διατήρηση των αγρίων πτηνών – Άδεια παραδοσιακής μεθόδου θήρας – Ορθολογική εκμετάλλευση – Εναλλακτικές λύσεις – Επιλεκτικότητα – Μέθοδος συλλήψεως που ενδέχεται να προκαλεί παρεμπίπτουσες συλλήψεις – Χρήση ξόβεργων για τη σύλληψη τσιχλών και κοτσύφων»

I. Εισαγωγή

1. Η ξόβεργα είναι κλαδί ή βέργα που οι κυνηγοί επικαλύπτουν με κολλώδες υλικό και στερεώνουν σε δέντρα ή θάμνους. Μόλις το πτηνό αγγίξει την ξόβεργα, αυτή κολλά στο φτέρωμά του. Το πτηνό χάνει την πτητική του ικανότητα και συλλαμβάνεται από αυτόν που τοποθέτησε την ξόβεργα[2].

2. Η εν λόγω μέθοδος θήρας ήταν ευρέως διαδεδομένη παλαιότερα, όμως, σύμφωνα με τα γαλλικά μέσα ενημέρωσης, εντός της Ένωσης η θήρα πτηνών με ξόβεργες επιτρέπεται μόνο σε πέντε διοικητικά διαμερίσματα [départements] της Νότιας Γαλλίας[3], ενώ το έτος 2020 η άδεια αυτή ανακλήθηκε με αφορμή την υπό κρίση υπόθεση[4]. Τα πτηνά που συλλαμβάνονται κατ' αυτόν τον τρόπο προορίζονται να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια ως κράχτες, πιθανότατα στο πλαίσιο άλλων μεθόδων θήρας.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 Πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα L. A. Geelhoed στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ισπανίας (Parany) (C-79/03, EU:C:2004:507, σημείο 3).

3 https://france3-regions.francetvinfo.fr/provence-alpes-cote-d-azur/chasse-glu-collimateur-ecologistes-ministre-surtout-europe-1857870.html, ιστοσελίδα ως είχε στις 23 Οκτωβρίου 2020.

4 https://www.francetvinfo.fr/france/chasse/la-chasse-a-la-glu-pour-les-grives-et-les-merles-est-interdite-cette-annee-annonce-l-elysee_4086749.html, ιστοσελίδα ως είχε στις 23 Οκτωβρίου 2020.

3. Πριν από μερικές δεκαετίες η Επιτροπή είχε αμφισβητήσει τη νομιμότητα των διατάξεων του γαλλικού δικαίου που αφορούν τη θήρα με χρήση ξόβεργων χωρίς επιτυχία, καθόσον κατά τις διαπιστώσεις του Δικαστηρίου οι εν λόγω διατάξεις ενέπιπταν στην εξαίρεση της οδηγίας για τα πτηνά[5] σχετικά με την επιλεκτική ορθολογική εκμετάλλευση πτηνών σε περιορισμένο αριθμό, η οποία προϋποθέτει την έλλειψη άλλης ικανοποιητικής λύσεως[6].

4. Ωστόσο, εν τω μεταξύ η νομολογία αναπτύχθηκε περαιτέρω. Υπό αυτές τις συνθήκες, το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας (στο εξής: Conseil d'État) ζητεί να διευκρινιστεί αν η εν λόγω παραδοσιακή μορφή θήρας, υπό τους όρους που προβλέπονται στο γαλλικό δίκαιο, εξακολουθεί να πληροί τις απαιτήσεις της παρεκκλίσεως. Ειδικότερα ερωτά κατά πόσον η μέθοδος αυτή είναι επαρκώς επιλεκτική, ήτοι αποκλείει την παρεμπίπτουσα σύλληψη υπερβολικού αριθμού πτηνών και αν όντως δεν υπάρχει άλλη ικανοποιητική λύση.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Η οδηγία για τα πτηνά

5. Το άρθρο 2 της οδηγίας για τα πτηνά περιέχει τη θεμελιώδη υποχρέωση των κρατών μελών όσον αφορά τη διατήρηση των διαφόρων ειδών πτηνών:

«Τα κράτη μέλη υιοθετούν όλα τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διατηρηθεί ή να προσαρμοσθεί ο πληθυσμός όλων των ειδών των πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1 σε επίπεδο που να ανταποκρίνεται μεταξύ άλλων στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις.»

6. Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα πτηνά απαγορεύει ορισμένες μεθόδους συλλήψεως πτηνών:

«Όσον αφορά τη θήρα, τη σύλληψη ή τη θανάτωση πτηνών στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη απαγορεύουν τη χρήση οιουδήποτε μέσου, εγκαταστάσεων ή μεθόδων μαζικής ή όχι επιλεκτικής συλλήψεως ή θανατώσεως, ή που μπορεί να προκαλέσει τοπικά την εξαφάνιση ενός είδους, ιδιαίτερα εκείνων των μέσων που αναφέρονται στο παράρτημα IV στοιχείο α).»

7. Το παράρτημα IV, στοιχείο α′, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας για τα πτηνά αναφέρεται ειδικώς στις ξόβεργες.

8. Το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τα πτηνά επιτρέπει την παρέκκλιση από ορισμένες ρυθμίσεις:

«Εφόσον δεν υπάρχουν άλλες ικανοποιητικές λύσεις, τα κράτη μέλη μπορούν να μην εφαρμόσουν τις διατάξεις των άρθρων 5 έως 8 για τους εξής λόγους:

[…]

[5] Έχει αντικατασταθεί από την οδηγία 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ 2010, L 20, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2013/17/ΕΕ του Συμβουλίου, της 13ης Μαΐου 2013, για την προσαρμογή ορισμένων οδηγιών στον τομέα του περιβάλλοντος, λόγω της προσχώρησης της Δημοκρατίας της Κροατίας (ΕΕ 2013, L 158, σ. 193).

[6] Απόφαση της 27ης Απριλίου 1988, Επιτροπή κατά Γαλλίας (252/85, EU:C:1988:202, σκέψεις 23 έως 33).

γ) για να επιτραπεί με αυστηρά ελεγχόμενους όρους και τρόπο επιλεκτικό η σύλληψη, η κράτηση και η ορθολογική εκμετάλλευση ορισμένων πτηνών σε μικρές ποσότητες.»

Β. Το γαλλικό δίκαιο

9. Το άρθρο L.424-4 του code de l'environnement (κώδικα περιβάλλοντος) προβλέπει τη δυνατότητα χρήσης παραδοσιακών μεθόδων θήρας.

10. Η διαφορά της κύριας δίκης αφορά την εφαρμογή του arrêté du 17 août 1989 relatif à l'emploi des gluaux pour la capture des grives et des merles destinés à servir d'appelants dans les départements des Alpes-de-Haute-Provence, des Alpes-Maritimes, des Bouches-du-Rhône, du Var et de Vaucluse (διατάγματος της 17ης Αυγούστου 1989 περί της χρήσεως ξόβεργων για τη σύλληψη τσιχλών και κοτσύφων που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν ως κράχτες στα διοικητικά διαμερίσματα Alpes-de-Haute-Provence, Alpes-Maritimes, Bouches-du-Rhône, Var και Vaucluse).

11. Το άρθρο 1 του διατάγματος της 17ης Αυγούστου 1989 περιλαμβάνει τη ρύθμιση που επιτρέπει κατ' αρχήν τη χρήση ξόβεργων:

«Η χρήση ξόβεργων για τη σύλληψη τσιχλών […] και κοτσύφων, που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν για προσωπικούς σκοπούς ως κράχτες, επιτρέπεται στα διοικητικά διαμερίσματα Alpes-de-Haute-Provence, Alpes-Maritimes, Bouches-du-Rhône, Var και Vaucluse, υπό τους αυστηρά ελεγχόμενους όρους που καθορίζονται κατωτέρω, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα επιλεκτικής συλλήψεως μικρού αριθμού των πτηνών αυτών, καθόσον δεν υπάρχουν άλλες ικανοποιητικές λύσεις.»

12. Το άρθρο 4 του διατάγματος της 17ης Αυγούστου 1989 αφορά τις προϋποθέσεις θήρας:

«Οι ξόβεργες παραμένουν στη θέση τους μόνον παρουσία του κυνηγού. Κάθε πτηνό που συλλαμβάνεται καθαρίζεται πάραυτα. Κατά τις πράξεις αυτές απαγορεύεται η οπλοφορία.»

13. Κατά το άρθρο 6 του διατάγματος της 17ης Αυγούστου 1989 καθορίζεται ετησίως ο αριθμός των πτηνών που επιτρέπεται να συλληφθούν:

«Ο μέγιστος αριθμός πτηνών των οποίων επιτρέπεται η σύλληψη κατά την περίοδο θήρας καθώς και οι τεχνικές προδιαγραφές που ενδεχομένως ισχύουν σε κάθε διοικητικό διαμέρισμα καθορίζονται ετησίως από τον αρμόδιο επί θεμάτων θήρας υπουργό.»

14. Το άρθρο 11 του διατάγματος της 17ης Αυγούστου 1989 καθορίζει τον τρόπο χειρισμού των άλλων πτηνών:

«Εκτός των τσιχλών […] και των κοτσύφων, κάθε θήραμα που συλλαμβάνεται τυχαία καθαρίζεται και αφήνεται ελεύθερο πάραυτα.»

15. Η διαδικασία ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου έχει ως αντικείμενο πέντε υπουργικές αποφάσεις της 24ης Σεπτεμβρίου 2018 για την περίοδο θήρας 2018-2019, οι οποίες εκδόθηκαν κατ' εφαρμογήν του άρθρου 6 του διατάγματος της 17ης Αυγούστου 1989.

16. Στο άρθρο 1 και των πέντε υπουργικών αποφάσεων καθορίζεται ο αριθμός των τσιχλών και των κοτσύφων που επιτρέπεται να συλληφθούν:

«Στα διοικητικά διαμερίσματα [Alpes-de-Haute-Provence], [Alpes-Maritimes], [Bouches-du-Rhône], [Var] και [Vaucluse], ο μέγιστος αριθμός τσιχλών ή κοτσύφων των οποίων επιτρέπεται η σύλληψη με τη χρήση ξόβεργων, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως κράχτες, καθορίζεται αντιστοίχως σε [2 900], [400], [11 400], [12 200] και [15 600] για την περίοδο 2018-2019.»

III. Τα πραγματικά περιστατικά και η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

17. Οι ενώσεις Association One Voice και Ligue pour la protection des oiseaux καταγγέλλουν τη χρήση ξόβεργων, οι οποίες συνιστούν, κατ' αυτές, βάναυσους μηχανισμούς συλλήψεως, καθώς και το γεγονός ότι η θήρα που γίνεται κατ' αυτόν τον τρόπο επεκτείνεται και σε άλλα είδη πτηνών, για τα οποία η εξέλιξη των επιστημονικών γνώσεων καταδεικνύει σημαντική μείωση των πληθυσμών και την ευαισθησία τους στον πόνο. Ως εκ τούτου, οι ενώσεις αυτές κατέθεσαν ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας) αιτήσεις ακυρώσεως της γαλλικής ρυθμίσεως που επιτρέπει τη χρήση ξόβεργων. Η Fédération nationale des chasseurs [εθνική ομοσπονδία κυνηγών] παρενέβη ζητώντας την απόρριψη των αιτήσεων ακυρώσεως.

18. Οι αιτούσες υποστηρίζουν ότι η επίμαχη νομοθεσία αντίκειται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα πτηνά, μεταξύ άλλων, καθόσον επιτρέπει παραδοσιακό μη επιλεκτικό τρόπο θήρας. Η Ligue pour la protection des oiseaux ζητεί στο πλαίσιο αυτό τον ορισμό εμπειρογνώμονα, προκειμένου να καθοριστεί η αναλογία πτηνών άλλων από αυτά των οποίων επιτρέπεται η σύλληψη με τη χρήση ξόβεργων που συνελήφθησαν τυχαία με ξόβεργες κατά τις τελευταίες περιόδους θήρας. Περαιτέρω, προβάλλεται ότι η νομοθεσία δεν αιτιολογεί την ανυπαρξία άλλης ικανοποιητικής λύσης πέρα από τη σύλληψη με τη χρήση ξόβεργων.

19. Ως εκ τούτου, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) υποβάλλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα δύο προδικαστικά ερωτήματα:

1) Έχουν οι διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας για τα πτηνά την έννοια ότι εμποδίζουν τα κράτη μέλη να επιτρέπουν τη χρήση μέσων, εγκαταστάσεων ή μεθόδων συλλήψεως ή θανατώσεως ικανών να προκαλέσουν την παρεμπίπτουσα σύλληψη πτηνών, έστω ελάχιστου αριθμού και σε τελείως προσωρινή βάση; Ποια κριτήρια, αναφερόμενα, μεταξύ άλλων, στην περιορισμένη αναλογία ή έκταση της παρεμπίπτουσας συλλήψεως πτηνών, στον κατ' αρχήν μη θανατηφόρο χαρακτήρα της επιτρεπόμενης μεθόδου θήρας και στην υποχρέωση ελευθερώσεως χωρίς σοβαρή βλάβη των πτηνών που συλλαμβάνονται τυχαία, μπορούν ενδεχομένως να ληφθούν υπόψη προκειμένου να θεωρηθεί ότι πληρούται το κριτήριο επιλεκτικότητας που προβλέπεται από τις διατάξεις αυτές;

2) Έχει η οδηγία για τα πτηνά την έννοια ότι ο σκοπός διατηρήσεως της χρήσεως παραδοσιακών τρόπων και μέσων θήρας πτηνών για ψυχαγωγικούς σκοπούς, εφόσον πληρούνται όλες οι λοιπές προϋποθέσεις για μια τέτοια παρέκκλιση οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ', μπορεί να δικαιολογήσει την ανυπαρξία άλλων ικανοποιητικών λύσεων κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, επιτρέποντας την παρέκκλιση από την αρχή της απαγορεύσεως χρήσεως αυτών των τρόπων και μεθόδων θήρας που προβλέπεται στο άρθρο 8 της ίδιας οδηγίας;

20. Οι ενώσεις Association One Voice και Ligue pour la protection des oiseaux από κοινού, καθώς και η Fédération nationale de la chasse, η Γαλλική Δημοκρατία και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις. Το Δικαστήριο αποφάσισε τη μη διεξαγωγή επ' ακροατηρίου συζητήσεως, καθόσον έχει ενημερωθεί επαρκώς κατά την έγγραφη διαδικασία.

IV. Νομική εκτίμηση

21. Κατ' αρχήν, το άρθρο 8 και το παράρτημα IV, στοιχείο α', της οδηγίας για τα πτηνά, απαγορεύουν το κυνήγι με ξόβεργες. Εντούτοις, το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ', επιτρέπει παρεκκλίσεις από αυτή την απαγόρευση, εφόσον δεν υπάρχει άλλη ικανοποιητική λύση, ώστε να επιτρέπεται υπό αυστηρά ελεγχόμενους όρους και κατά τρόπο επιλεκτικό η σύλληψη, η κράτηση και η ορθολογική εκμετάλλευση ορισμένων πτηνών σε μικρούς αριθμούς[7].

22. Τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) αφορούν τον τρόπο εκτιμήσεως του αν η θήρα με ξόβεργες που εφαρμόζεται στη Γαλλία είναι επαρκώς επιλεκτική και αν δεν υπάρχει άλλη ικανοποιητική λύση. Δεδομένου ότι το δεύτερο ερώτημα είναι γενικότερης φύσεως, θα αναφερθώ κατ' αρχάς σε αυτό.

A. Εκτίμηση μιας άλλης ικανοποιητικής λύσεως

23. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα ζητείται να διευκρινιστεί αν η Γαλλία μπορεί να δικαιολογήσει την έλλειψη άλλης ικανοποιητικής λύσεως, κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα πτηνά, προβάλλοντας τον σκοπό διατηρήσεως της χρήσεως παραδοσιακών τρόπων και μέσων θήρας πτηνών για ψυχαγωγικούς σκοπούς.

1. Υπαγωγή στην αρχή της αναλογικότητας

24. Όπως και οι λοιπές παρεκκλίσεις του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα πτηνά, έτσι και το στοιχείο γ' αυτού αποτελεί έκφραση της αρχής της αναλογικότητας[8]. Κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ', τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από το άρθρο 8, ώστε να επιτραπεί υπό αυστηρά ελεγχόμενους όρους και επιλεκτικό τρόπο η σύλληψη, η κράτηση και η ορθολογική εκμετάλλευση ορισμένων πτηνών σε μικρούς αριθμούς. Όλες οι εξαιρέσεις από το άρθρο 9, παράγραφος 1, προβλέπονται ωστόσο υπό την επιφύλαξη ότι δεν υπάρχει άλλη ικανοποιητική λύση. Επομένως, το άρθρο 9, παράγραφος 1, επιτρέπει τη στάθμιση της προστασίας των πτηνών και των λοιπών συμφερόντων που απαιτούν το άρθρο 2 της οδηγίας για τα πτηνά και το άρθρο 191 παράγραφος 3, τρίτη και τέταρτη περίπτωση, ΣΛΕΕ.

25. Η αρχή της αναλογικότητας είναι μία από τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης. Σύμφωνα με αυτή, επαχθή μέτρα, όπως εν προκειμένω ο περιορισμός της θήρας πτηνών, είναι σύννομα μόνον εφόσον είναι κατάλληλα και αναγκαία για την επίτευξη των θεμιτών σκοπών για τους

[7] Αποφάσεις της 27ης Απριλίου 1988, Επιτροπή κατά Γαλλίας (252/85, EU:C:1988:202, σκέψεις 27 και 28), και της 9ης Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Parany) (C-79/03, EU:C:2004:782, σκέψη 34).

[8] Αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Μάλτας (C-76/08, EU:C:2009:535, σκέψη 57), και της 23ης Απριλίου 2020, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (Εαρινή θήρα της αρσενικής πουπουλόπαπιας) (C-217/19, EU:C:2020:291, σκέψη 67).

οποίους θεσπίστηκαν. Στο πλαίσιο αυτό, όταν προσφέρονται προς επιλογή περισσότερα κατάλληλα μέτρα, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο καταναγκαστικό, οι δε επιβαλλόμενες επιβαρύνσεις δεν πρέπει να είναι υπέρμετρες σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς [9].

26. Η στάθμιση που απαιτείται στο πλαίσιο αυτής της αρχής προβλέπεται στο άρθρο 191, παράγραφος 3, τρίτη περίπτωση, ΣΛΕΕ. Σύμφωνα με τον κανόνα αυτόν, κατά την εκπόνηση της πολιτικής της στον τομέα του περιβάλλοντος η Ένωση λαμβάνει υπόψη τα πλεονεκτήματα και τις επιβαρύνσεις που μπορούν να προκύψουν από τη δράση ή την απουσία δράσης. Επίσης, σύμφωνα με την τέταρτη περίπτωση, λαμβάνεται υπόψη η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Ένωσης στο σύνολό της και η ισόρροπη ανάπτυξη των περιοχών της.

27. Το άρθρο 2 της οδηγίας για τα πτηνά υιοθετεί αυτή τη δέσμευση και υπενθυμίζει ότι κατά την εφαρμογή της οδηγίας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις.

28. Οι επιταγές των άρθρων 5 έως 8 της οδηγίας για τα πτηνά αποτελούν μέτρα που περιορίζουν ελευθερίες για να υλοποιηθούν οι σκοποί της οδηγίας. Ωστόσο, η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν θέτει προς συζήτηση την κατ' αρχήν συμβατότητά τους με τις θεμελιώδεις ελευθερίες των πολιτών της Ένωσης, μεταξύ άλλων και των κυνηγών.

29. Αντιθέτως, η εφαρμογή παρεκκλίσεων από την προστασία των πτηνών πρέπει να ερμηνεύεται στενά [10] και χρήζει αιτιολογίας. Επίσης, τα μέτρα που λαμβάνονται σε αυτή τη βάση πρέπει να είναι κατάλληλα και αναγκαία για την επίτευξη των εκάστοτε σκοπών, διότι αλλιώς ο σκοπός τους δεν δικαιολογεί την εφαρμογή του καθεστώτος εξαιρέσεως. Κυρίως όμως οι επιπτώσεις των μέτρων στην προστασία των πτηνών δεν πρέπει να είναι υπέρμετρες σε σχέση με τον εκάστοτε επιδιωκόμενο σκοπό.

30. Όσον αφορά τους σκοπούς οι οποίοι δικαιολογούν τα μέτρα, στην υπό κρίση υπόθεση δεν κρίνεται αν η έγκριση της θήρας με ξόβεργες συνιστά σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας μέσο για να καταστεί δυνατή η σύλληψη κραχτών. Είναι γεγονός ότι αυτός είναι ο σκοπός που ορίζεται στις επίμαχες γαλλικές διατάξεις [11]. Εντούτοις, το εν λόγω μέσο αυτό καθεαυτό δεν είναι αναγκαίο, δεδομένου ότι οι κράχτες μπορούν να αποκτηθούν και με άλλες μεθόδους, όπως με πλέγματα ή με εκτροφή σε αιχμαλωσία, όπου αυτό είναι δυνατό [12].

31. Εντούτοις, εξ όσων διαπιστώνω, η μόνη αιτιολογία που μπορεί να ληφθεί υπόψη είναι ο σκοπός τον οποίο μνημονεύει το Conseil d'État και ο οποίος θεμελιώνεται στο άρθρο L.424-4 του code de l'environnement (κώδικα περιβάλλοντος), περί διατηρήσεως της χρήσεως παραδοσιακών τρόπων και μέσων θήρας πτηνών για ψυχαγωγικούς σκοπούς. Η έγκριση της θήρας με ξόβεργες στις επίμαχες περιοχές είναι αναμφισβήτητα κατάλληλη και αναγκαία για τη συνέχιση της χρήσεως αυτής της μεθόδου θήρας.

[9] Αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 1989, Schräder HS Kraftfutter (265/87, EU:C:1989:303, σκέψη 21), της 9ης Μαρτίου 2010, ERG κ.λπ. (C-379/08 και C-380/08, EU:C:2010:127, σκέψη 86), και της 4ης Ιουνίου 2020, Ουγγαρία κατά Επιτροπής (C-456/18 P, EU:C:2020:421, σκέψη 41).

[10] Αποφάσεις της 8ης Ιουνίου 2006, WWF Italia κ.λπ. (C-60/05, EU:C:2006:378, σκέψη 34), και της 23ης Απριλίου 2020, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (Εαρινή θήρα της αρσενικής πουπουλόπαπιας) (C-217/19, EU:C:2020:291, σκέψη 66).

[11] Βλ. σημείο 11 των παρουσών προτάσεων.

[12] Αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 1987, Επιτροπή κατά Βελγίου (247/85, EU:C:1987:339, σκέψη 41), και της 12ης Δεκεμβρίου 1996, LRBPO και AVES (C-10/96, EU:C:1996:504, σκέψη 18).

2. Τα αντικρουόμενα συμφέροντα

32. Με το ερώτημα του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας) που αφορά την κρίση περί υπάρξεως άλλης ικανοποιητικής λύσεως επιδιώκεται, κατ' ουσίαν, να καθοριστεί η σχετική βαρύτητα που θα έχει η διατήρηση μιας παραδοσιακής μεθόδου θήρας σε σχέση με την προστασία των πτηνών. Τούτο διότι η εξαίρεση από την προστασία των πτηνών, της οποίας επιθυμεί να κάνει χρήση ένα κράτος μέλος, πρέπει να είναι απολύτως ανάλογη των αναγκών που τη δικαιολογούν [13]. Αν η προστασία των πτηνών υπερτερεί σε σχέση με αυτές τις ανάγκες, η άλλη ικανοποιητική λύση συνίσταται στην απαγόρευση παρεκκλίσεως από την προστασία των πτηνών.

33. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει κατ' αρχάς να διευκρινιστεί κατά πόσον η διατήρηση της χρήσεως παραδοσιακών τρόπων και μέσων θήρας πτηνών για ψυχαγωγικούς σκοπούς συνιστά όντως σκοπό που μπορεί να δικαιολογήσει παρέκκλιση από την απαγόρευση του άρθρου 8 της οδηγίας για τα πτηνά προτού, ενδεχομένως, σταθμιστούν η επίτευξή του και οι στόχοι της οδηγίας αυτής.

α) Ο σκοπός της διατηρήσεως των παραδοσιακών μεθόδων θήρας

34. Η διατήρηση παραδοσιακών μεθόδων θήρας για ψυχαγωγικούς σκοπούς μπορεί να δικαιολογεί παρέκκλιση από τις απαγορεύσεις της οδηγίας για τα πτηνά κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ', αυτής μόνον εφόσον στο πλαίσιο αυτής προβλέπεται η ορθολογική εκμετάλλευση για τα είδη των πτηνών που αφορά.

35. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να αποφανθεί οριστικώς και για όλες τις περιπτώσεις ως προς το ποια εκμετάλλευση δύναται να θεωρηθεί ορθολογική. Το ζήτημα κατά πόσον η διατήρηση ορισμένων παραδοσιακών πρακτικών είναι ορθολογική ανάγεται ιδίως στην ηθική ή πολιτισμική τάξη και, κατά συνέπεια, πρέπει να αναγνωριστεί στα κράτη μέλη ένα ορισμένο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας, τα όρια της οποίας παραβιάζονται μόνο σε περίπτωση προφανώς εσφαλμένης εκτιμήσεως [14].

36. Το άρθρο 13 ΣΛΕΕ επιβεβαιώνει αυτή την άποψη. Κατά την εν λόγω διάταξη, πράγματι, σε ορισμένους τομείς της πολιτικής της Ένωσης, η Ένωση και τα κράτη μέλη οφείλουν να σέβονται απολύτως τις απαιτήσεις καλής διαβίωσης των ζώων ως ευαίσθητων όντων, εντούτοις στο πλαίσιο αυτό πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι νομοθετικές και διοικητικές διατάξεις και τα έθιμα των κρατών μελών που αφορούν ιδίως τα θρησκευτικά τυπικά, τις πολιτιστικές παραδόσεις και την κατά τόπους πολιτιστική κληρονομιά. Ανεξαρτήτως του αν η θήρα πτηνών εμπίπτει σε κάποιον από τους προβλεπόμενους τομείς πολιτικής, ο σεβασμός αυτός πρέπει να επιδεικνύεται ιδίως από τις εθνικές αρμόδιες αρχές, τουλάχιστον στις περιπτώσεις που το δίκαιο της Ένωσης δεν προβλέπει καμία ειδική ρύθμιση.

37. Η διατήρηση όμως της παραδοσιακής μεθόδου θήρας για ψυχαγωγικούς σκοπούς, η οποία περιορίζεται σε σχετικώς κοινά είδη, δεν συνιστά προδήλως μη ορθολογική εκμετάλλευση.

[13] Αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Μάλτας (C-76/08, EU:C:2009:535, σκέψη 57), και της 23ης Απριλίου 2020, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (Εαρινή θήρα της αρσενικής πουπουλόπαπιας) (C-217/19, EU:C:2020:291, σκέψη 67).

[14] Πρβλ., όσον αφορά την προστασία ανηλίκων, απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, Dynamic Medien (C-244/06, EU:C:2008:85, σκέψη 44), όσον αφορά την οδική ασφάλεια απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας (C-110/05, EU:C:2009:66, σκέψη 65), και όσον αφορά το επίπεδο της προστασίας της δημόσιας υγείας αποφάσεις της 7ης Μαρτίου 1989, Schumacher (215/87, EU:C:1989:111, σκέψη 17), της 11ης Δεκεμβρίου 2003, Deutscher Apothekerverband (C-322/01, EU:C:2003:664, σκέψη 103), και της 1ης Οκτωβρίου 2020, A (Διαφήμιση και πώληση φαρμάκων μέσω διαδικτύου) (C-649/18, EU:C:2020:764, σκέψη 71).

38. Είναι γεγονός ότι το αμιγώς υλικό ενδιαφέρον για την απόκτηση των θηρευόμενων πτηνών είναι σαφώς περιορισμένο και θα μπορούσε να καλυφθεί κατά τρόπο ικανοποιητικό με πτηνά εκτροφής[15], ακόμα και διαφορετικών ειδών. Εντούτοις, σημαντικό χαρακτηριστικό της θήρας που ασκείται για ψυχαγωγικό σκοπό είναι η πραγμάτωση μιας προσφιλούς ενασχολήσεως που δύσκολα δικαιολογείται με ορθολογικά κριτήρια. Ιδίως όταν μια τόσο υποκειμενική επιθυμία βασίζεται σε τοπικά διαδεδομένη παραδοσιακή πρακτική και, ως εκ τούτου, ενδεχομένως ασκείται από τους ενδιαφερομένους ήδη επί μακρό χρονικό διάστημα, αναγνωρίζεται κατ' αρχήν ως ορθολογική. Η ορθολογική άσκηση μιας πρακτικής στο παρελθόν δεν παρέχει μεν προστασία έναντι των αλλαγών στη νομική κατάσταση[16], τούτο όμως εν πάση περιπτώσει δεν σημαίνει άνευ άλλου ότι χωρίς τέτοιες αλλαγές η πρακτική αυτή είναι μη ορθολογική.

39. Το Δικαστήριο, τουλάχιστον σιωπηρά, έχει ακολουθήσει αυτή τη γραμμή, καθώς –παρά τις επιφυλάξεις που εκφράστηκαν από ορισμένους γενικούς εισαγγελείς[17]– έχει αναγνωρίσει επανειλημμένα ότι η συνέχιση της θήρας για ψυχαγωγικούς σκοπούς ή η εκτροφή άγριων πτηνών σε πτηνοτροφεία αποτελεί ορθολογική εκμετάλλευση[18].

40. Συνεπώς, αν οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών θεωρήσουν ευλόγως ότι η διατήρηση μιας διαδεδομένης σε περιφερειακό επίπεδο παραδοσιακής μεθόδου θήρας για ψυχαγωγικούς σκοπούς έχει σημαντική πολιτιστική σημασία, η μέθοδος αυτή μπορεί να αναγνωριστεί ως ορθολογική εκμετάλλευση για τα είδη των πτηνών που αφορά.

β) Στάθμιση

41. Στον προαναφερόμενο σκοπό της έγκρισης της θήρας με ξόβεργες αντιτάσσονται οι δυσμενείς συνέπειές της για τους σκοπούς της οδηγίας για τα πτηνά.

42. Η οδηγία για τα πτηνά, σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτής, επιδιώκει την προστασία όλων των ειδών πτηνών στο ευρωπαϊκό έδαφος. Για τον σκοπό αυτόν, κατά το άρθρο 2, τα κράτη μέλη πρέπει να υιοθετούν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διατηρηθεί ή να προσαρμοσθεί ο πληθυσμός όλων των ειδών πτηνών στο ευρωπαϊκό έδαφος σε επίπεδο που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις.

15 Αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 1987, Επιτροπή κατά Βελγίου (247/85, EU:C:1987:339, σκέψη 41), και της 12ης Δεκεμβρίου 1996, LRBPO και AVES (C-10/96, EU:C:1996:504, σκέψη 18).

16 Αποφάσεις της 16ης Μαΐου 1979, Tomadini (84/78, EU:C:1979:129, σκέψη 21), της 29ης Ιανουαρίου 2002, Pokrzeptowicz-Meyer (C-162/00, EU:C:2002:57, σκέψη 55), και της 6ης Οκτωβρίου 2015, Επιτροπή κατά Andersen (C-303/13 P, EU:C:2015:647, σκέψη 49).

17 Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Fennelly στην υπόθεση LRBPO και AVES (C-10/96, EU:C:1996:430, σημείο 36), του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. (C-182/02, EU:C:2003:248, σημεία 23 επ.), του γενικού εισαγγελέα L. A. Geelhoed στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ισπανίας (Parany) (C-79/03, EU:C:2004:507, σημείο 35), και της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Επιτροπή κατά Μάλτας (Άγριοι σπίνοι) (C-557/15, EU:C:2017:613, σημεία 90 και 107 έως 110).

18 Αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 1987, Επιτροπή κατά Ιταλίας (262/85, EU:C:1987:340, σκέψη 38), της 12ης Δεκεμβρίου 1996, LRBPO και AVES (C-10/96, EU:C:1996:504, σκέψεις 16 και 24), της 16ης Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. (C-182/02, EU:C:2003:558, σκέψη 11), και της 23ης Απριλίου 2020, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (Εαρινή θήρα της αρσενικής πουπουλόπαπιας) (C-217/19, EU:C:2020:291, σκέψη 65).

43. Όπως διευκρίνισα προσφάτως[19], μολονότι τα κράτη μέλη διαθέτουν συναφώς, με την επιφύλαξη ειδικότερων ρυθμίσεων, διακριτική ευχέρεια[20], οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 5, 7, 8 και, κυρίως, η αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας δείχνουν ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διατηρούν τους πληθυσμούς όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στην Ένωση σε «ικανοποιητικό επίπεδο»[21]. Αν δεν πληρούται η προϋπόθεση αυτή, η θήρευση των πτηνών δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να θεωρηθεί ως ορθολογική εκμετάλλευση, κατά την έννοια της αιτιολογικής σκέψεως 10 της οδηγίας[22].

44. Κατά την εφαρμογή του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τα πτηνά, ο στόχος για διατήρηση του πληθυσμού των άγριων ειδών σε ικανοποιητικό επίπεδο διασφαλίζεται ήδη από το γεγονός ότι η παρέκκλιση από τις απαγορεύσεις των άρθρων 5 έως 8 που προβλέπει η εν λόγω διάταξη περιορίζεται στις «μικρές ποσότητες» των ειδών που αφορά[23]. Για τους λόγους αυτούς το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι, με βάση τις τρέχουσες επιστημονικές γνώσεις, επιτρέπεται μόνον η θήρευση σε ποσοστό που δεν υπερβαίνει το 1 % του ετήσιου συνολικού ποσοστού θνησιμότητας των θιγόμενων πληθυσμών (μέση τιμή) για τα είδη των οποίων η θήρα απαγορεύεται, και σε ποσοστό 1 % για τα είδη των οποίων η θήρα επιτρέπεται[24].

45. Επομένως, αν η θήρα με χρήση ξόβεργων περιοριστεί αντιστοίχως, ο σκοπός που αφορά τη διατήρησή της ως παραδοσιακής μεθόδου θήρας για ψυχαγωγικούς σκοπούς μπορεί κατ’ αρχήν να δικαιολογήσει την εφαρμογή της παρεκκλίσεως του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τα πτηνά.

46. Ωστόσο, πρέπει παραλλήλως να λαμβάνονται υπόψη και οι λοιπές προϋποθέσεις αυτής της παρεκκλίσεως. Αναγκαία είναι ιδίως η αυστηρή εποπτεία και ο έλεγχος, ενώ πρέπει να τηρείται και το κριτήριο επιλεκτικότητας. Το κριτήριο αυτό αποτελεί αντικείμενο του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, το οποίο εξετάζεται κατωτέρω.

3. Η απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα

47. Επιβάλλεται, κατά συνέπεια, η διαπίστωση ότι η διατήρηση μιας παραδοσιακής μεθόδου θήρας για ψυχαγωγικούς σκοπούς μπορεί να γίνει δεκτή ως ορθολογική εκμετάλλευση για τα είδη των πτηνών που αφορά. Δικαιολογεί ως εκ τούτου την έλλειψη άλλης ικανοποιητικής λύσης,

[19] Προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Föreningen Skydda Skogen κ.λπ. (C-473/19 και C-474/19, EU:C:2020:699, σημείο 97).

[20] Βλ. αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 1987, Επιτροπή κατά Βελγίου (247/85, EU:C:1987:339, σκέψη 8), και Επιτροπή κατά Ιταλίας (262/85, EU:C:1987:340, σκέψη 8), και της 19ης Ιανουαρίου 1994, Association pour la protection des animaux sauvages κ.λπ. (C-435/92, EU:C:1994:10, σκέψη 20).

[21] Πρβλ. αποφάσεις της 27ης Απριλίου 1988, Επιτροπή κατά Γαλλίας (252/85, EU:C:1988:202, σκέψη 28), της 16ης Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. (C-182/02, EU:C:2003:558, σκέψη 17), και της 23ης Απριλίου 2020, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (Εαρινή θήρα της αρσενικής πουπουλόπαπιας) (C-217/19, EU:C:2020:291, σκέψη 68), καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα L. A. Geelhoed στην υπόθεση WWF Italia κ.λπ. (C-60/05, EU:C:2006:116, σημείο 50), και προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-418/04, EU:C:2006:569, σημεία 111 και 112).

[22] Αποφάσεις της 16ης Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. (C-182/02, EU:C:2003:558, σκέψη 17), της 8ης Ιουνίου 2006, WWF Italia κ.λπ. (C-60/05, EU:C:2006:378, σκέψη 32), της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Μάλτας (C-76/08, EU:C:2009:535, σκέψη 59), και της 23ης Απριλίου 2020, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (Εαρινή θήρα της αρσενικής πουπουλόπαπιας) (C-217/19, EU:C:2020:291, σκέψη 68).

[23] Αποφάσεις της 16ης Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. (C-182/02, EU:C:2003:558, σκέψη 17), της 21ης Ιουνίου 2018, Επιτροπή κατά Μάλτας (Άγριοι σπίνοι) (C-557/15, EU:C:2018:477, σκέψη 66), και της 23ης Απριλίου 2020, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (Εαρινή θήρα της αρσενικής πουπουλόπαπιας) (C-217/19, EU:C:2020:291, σκέψη 89).

[24] Αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 2005, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (C-344/03, EU:C:2005:770, σκέψεις 53 και 54), και της 21ης Ιουνίου 2018, Επιτροπή κατά Μάλτας (Άγριοι σπίνοι) (C-557/15, EU:C:2018:477, σκέψη 63). Το γεγονός ότι η απόφαση της 23ης Απριλίου 2020, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (Εαρινή θήρα της αρσενικής πουπουλόπαπιας) (C-217/19, EU:C:2020:291, σκέψη 90), δεν αναφέρεται ρητώς στο συνολικό ποσοστό θνησιμότητας χωρίς περαιτέρω αιτιολογία είναι μάλλον ήσσονος σημασίας, λαμβανομένης υπόψη της παραπομπής σε προγενέστερη νομολογία.

καθώς και παρέκκλιση κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τα πτηνά, αν συντρέχουν οι λοιπές προϋποθέσεις που απαιτούνται για την παρέκκλιση αυτή. Η μέθοδος θήρας πρέπει να περιορίζεται ιδίως στη σύλληψη μικρού αριθμού των οικείων ειδών.

Β. Επιλεκτικός χαρακτήρας

48. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τα πτηνά εμποδίζει τα κράτη μέλη να επιτρέπουν τη χρήση μεθόδων συλλήψεως ικανών να οδηγήσουν στην παρεμπίπτουσα σύλληψη έστω και ελάχιστου αριθμού πτηνών. Ειδικότερα ερωτά ποια κριτήρια –αναφερόμενα στην περιορισμένη αναλογία ή έκταση της παρεμπίπτουσας σύλληψης πτηνών, στον κατ' αρχήν μη θανατηφόρο χαρακτήρα της επιτρεπόμενης μεθόδου θήρας και στην υποχρέωση απελευθέρωσης, χωρίς σοβαρή βλάβη, των πτηνών που συλλαμβάνονται τυχαία– μπορούν ενδεχομένως να ληφθούν υπόψη προκειμένου να θεωρηθεί ότι πληρούται το κριτήριο επιλεκτικότητας που προβλέπεται από τη διάταξη αυτή.

49. Για να απαντήσω σε αυτό το ερώτημα, θα εξετάσω κατ' αρχάς τη σχέση μεταξύ μιας μεθόδου μη επιλεκτικής συλλήψεως κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα πτηνά και της έννοιας της επιλεκτικότητας κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, ενώ στη συνέχεια θα προτείνω ερμηνεία με βάση σχετική στάθμιση.

1. Μη επιλεκτικός χαρακτήρας κατά το άρθρο 8 της οδηγίας για τα πτηνά

50. Το άρθρο 8, παράγραφος 1, και το παράρτημα IV, στοιχείο α′, της οδηγίας για τα πτηνά απαγορεύουν τη θήρα με χρήση ξόβεργων, καθόσον πρόκειται για μέθοδο μη επιλεκτικής συλλήψεως πτηνών[25]. Τούτο διότι η ξόβεργα αποτελεί εκ φύσεως, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό, κίνδυνο για όλα τα είδη πτηνών που δεν μπορούν να ελευθερωθούν με τις δικές τους δυνάμεις χωρίς να υποστούν περαιτέρω βλάβες. Επίσης δεν αποκλείεται να επηρεαστούν και ορισμένα είδη εντόμων.

51. Όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί συναφώς ότι μια άλλη μέθοδος χρήσης ξόβεργων, το «parany», στην ισπανική περιφέρεια της Βαλένθια, έχει μη επιλεκτικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα πτηνά. Η υποχρέωση δε των κυνηγών, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, να καθαρίζουν και να απελευθερώνουν συλλαμβανόμενα από τις ξόβεργες πτηνά άλλων ειδών πλην των ειδών-στόχων, δεν μεταβάλλει τον μη επιλεκτικό χαρακτήρα αυτής της μεθόδου συλλήψεως[26]. Η εκτίμηση αυτή φαίνεται πειστική, καθόσον τα επίμαχα είδη πουλιών κατά πάσα πιθανότητα υφίστανται σημαντικές βλάβες παρά τον καθαρισμό.

52. Από τη σχετική διατύπωση είναι προφανές ότι η όχι επιλεκτική μέθοδος συλλήψεως που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα πτηνά, δεν μπορεί να αναγνωρίζεται ως επιλεκτική μέθοδος κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο

[25] Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. L. Cruz Vilaça στην υπόθεση Επιτροπή κατά Γαλλίας (252/85, EU:C:1988:55, σημείο 43). Πρβλ. και απόφαση της 27ης Απριλίου 1988, Επιτροπή κατά Γαλλίας (252/85, EU:C:1988:202, σκέψη 27).

[26] Απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Parany) (C-79/03, EU:C:2004:782, σκέψη 20).

γ′[27], καθόσον σχεδόν σε όλα τα κείμενα της οδηγίας σε άλλες γλώσσες αμφότερες οι διατάξεις χρησιμοποιούν εκφράσεις με λέξεις ίδιας ρίζας, ήτοι «όχι επιλεκτική» στο άρθρο 8, παράγραφος 1, και «επιλεκτική» στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′.

53. Όμως, και στο γερμανικό, το ουγγρικό και το σλοβακικό κείμενο που χρησιμοποιούν λέξεις με διαφορετικές ρίζες, το «όχι επιλεκτική» του άρθρου 8 της οδηγίας για τα πτηνά συνδυάζεται με το «επιλεκτική» στο άρθρο 9 (γερμανικό και ουγγρικό κείμενο) ή/και «μη επιλεκτική» στο άρθρο 8 με το «βασισμένη σε επιλογή» στο άρθρο 9 (σλοβακικό κείμενο). Πρόκειται για συνώνυμα που δεν αποτελούν ένδειξη διαφορετικής ερμηνείας.

54. Μόνο το λεττονικό κείμενο χρησιμοποιεί εντελώς διαφορετικές έννοιες, όπως «μη επιλεκτική» («neselektīvas») στο άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα πτηνά, και «τυχαία» («izlases») στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′. Πρόκειται όμως προδήλως για μεταφραστικό σφάλμα, το οποίο εξάλλου ουδεμία επιρροή μπορούσε να έχει πριν από την ένταξη της Λεττονίας[28] στην απόφαση που αφορά τον γαλλικό νόμο περί θήρας με ξόβεργα.

55. Μετά την ως άνω απόφαση κατά της Γαλλίας και την επακολουθήσασα νομολογία[29], ο μη επιλεκτικός χαρακτήρας μιας μεθόδου θήρας δεν αποκλείει κατ' ανάγκην την εφαρμογή του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τα πτηνά· αντιθέτως, το Δικαστήριο εξετάζει συχνά την παρέκκλιση αυτή σε συνάρτηση με τις μη επιλεκτικές μεθόδους θήρας.

56. Υπέρ αυτής της ερμηνείας συνηγορεί το ότι, σε διαφορετική περίπτωση, η εν λόγω παρέκκλιση θα στερείτο πρακτικής αποτελεσματικότητας σε σχέση με το άρθρο 8. Άλλωστε, μια προσεκτικότερη εξέταση καταδεικνύει ότι δεν υπάρχει μέθοδος θήρας που να εγγυάται τέλεια επιλεκτικότητα. Ακόμα και η θήρα με πυροβόλο όπλο, η οποία κατά τον γενικό εισαγγελέα L. A. Geelhoed αποτελεί κατ' εξοχήν επιλεκτική μέθοδο θήρας[30], στην πράξη οδηγεί σε ακούσιες απώλειες, κάτι που αποδεικνύεται ιδίως από τα κυνηγετικά ατυχήματα.

2. Ερμηνεία της έννοιας της επιλεκτικότητας στο άρθρο 9 της οδηγίας για τα πτηνά

57. Με βάση τη μνημονευθείσα νομολογία, μπορούν κατά τη γνώμη μου να ληφθούν υπόψη δύο διαφορετικές ερμηνείες της έννοιας της επιλεκτικότητας.

58. Πρώτον, θα μπορούσε κανείς να δεχθεί ως επιλεκτικές μεθόδους θήρας τις μεθόδους εκείνες οι οποίες, δίκην ενός de minimis ορίου, καταλαμβάνουν σε ελάχιστο βαθμό άλλα πτηνά πλην των ειδών-στόχων. Πώς όμως θα προσδιοριστεί αριθμητικά αυτό το όριο;

59. Η δυσχέρεια οριστικού προσδιορισμού ενός de minimis ορίου δεν αποτελεί τον μοναδικό λόγο για τον οποίο θεωρώ προτιμότερο να ληφθεί υπόψη η προαναφερθείσα[31] *λειτουργία* του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα πτηνά. Και τούτο διότι σκοπός της εν λόγω διατάξεως είναι να παράσχει τη δυνατότητα σταθμίσεως μεταξύ της προστασίας των πτηνών και άλλων εννόμων συμφερόντων.

[27] Στο πνεύμα αυτό και οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. L. Cruz Vilaça στην υπόθεση Επιτροπή κατά Γαλλίας (252/85, EU:C:1988:55, σημείο 43). Πρβλ. και αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 1987, Επιτροπή κατά Ιταλίας (262/85, EU:C:1987:340, σκέψη 39), και της 21ης Ιουνίου 2018, Επιτροπή κατά Μάλτας (Άγριοι σπίνοι) (C-557/15, EU:C:2018:477, σκέψεις 84 και 85).

[28] Απόφαση της 27ης Απριλίου 1988, Επιτροπή κατά Γαλλίας (252/85, EU:C:1988:202, σκέψεις 27 και 28).

[29] Απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Parany) (C-79/03, EU:C:2004:782, σκέψη 34), και της 21ης Ιουνίου 2018, Επιτροπή κατά Μάλτας (Άγριοι σπίνοι) (C-557/15, EU:C:2018:477, σκέψεις 84 επ.).

[30] Προτάσεις στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ισπανίας (Parany) (C-79/03, EU:C:2004:507, σημείο 31).

[31] Βλ. σημεία 24 έως 28 των παρουσών προτάσεων.

60. Ως εκ τούτου, θεωρώ ορθότερο το κριτήριο επιλεκτικότητας να μη νοείται ως το απόλυτο όριο για την εφαρμογή της παρεκκλίσεως του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τα πτηνά. Αντιθέτως, πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον η ακούσια σύλληψη ειδών και οι συνέπειές της είναι αποτελέσματα δυσανάλογα σε σχέση με τις επιτυχίες και τα πλεονεκτήματα που αναγνωρίζεται ότι έχει η μέθοδος συλλήψεως.

61. Πρέπει, επομένως, να διερευνηθεί σε ποιον βαθμό μπορεί να γίνει ανεκτή τυχόν παρεμπίπτουσα σύλληψη πτηνών υπό το πρίσμα του σκοπού της παρεκκλίσεως.

3. Κρίσιμα στοιχεία για τη στάθμιση

62. Νοούμενο κατ' αυτόν τον τρόπο, το κριτήριο επιλεκτικότητας εντάσσεται στα χαρακτηριστικά της παρεκκλίσεως που προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τα πτηνά, που αναφέρθηκαν ανωτέρω.

63. Στο πλαίσιο αυτό η στάθμιση είναι αναγκαία, ιδίως προκειμένου να εξεταστεί αν υπάρχει άλλη ικανοποιητική λύση, καθώς συχνά πρόκειται για λύσεις που πραγματώνουν τον σκοπό της εξεταζόμενης μεθόδου θήρας σε μικρότερο βαθμό. Όσο περισσότερα είναι τα μειονεκτήματα της επίμαχης μεθόδου θήρας για την προστασία των πτηνών τόσο περισσότεροι συμβιβασμοί επιβάλλονται για την επίτευξη των σχετικών σκοπών, εκτεινόμενοι έως την απαγόρευση της μεθόδου.

64. Όσον αφορά την υπό κρίση περίπτωση, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η γαλλική νομοθεσία υποχρεώνει πράγματι τους κυνηγούς να καθαρίζουν και να απελευθερώνουν αμέσως τα πτηνά που δεν καλύπτονται από την άδεια θήρας. Εντούτοις, οι μετέχουσες στη διαδικασία περιβαλλοντικές ενώσεις ισχυρίζονται ότι η υποχρέωση αυτή δεν τηρείται. Μάλιστα, στην περίπτωση της θήρας με ξόβεργα, αποτελεί επιβαρυντικό στοιχείο το ότι οι ξόβεργες είναι εκ φύσεως ιδιαιτέρως ικανές να προκαλέσουν βλάβη στο φτέρωμα των συλληφθέντων πτηνών. Ως εκ τούτου, αμφισβητείται το κατά πόσον τα πτηνά μπορούν να επανέλθουν στην προτέρα κατάσταση. Επίσης, η γενική εισαγγελέας E. Sharpston έχει επισημάνει στο παρελθόν ότι ήδη λόγω της συλλήψεως το πτηνό μπορεί να υποστεί άγχος και να μην επιβιώσει [32].

65. Οι επιφυλάξεις αυτές αναδεικνύουν δύο πτυχές.

66. Πρώτον, ότι η παρέκκλιση βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τα πτηνά μπορεί να χορηγηθεί μόνον υπό αυστηρά ελεγχόμενους όρους και ότι το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, απαιτεί να καθορίζονται οι αναγκαίοι έλεγχοι. Εφόσον έχουν διεξαχθεί επαρκείς έλεγχοι, φαίνεται μάλλον ευχερής η εκτίμηση ή/και η αντίκρουση μομφών που αφορούν τη μη τήρηση της νομοθεσίας βάσει αντίστοιχων εκθέσεων.

67. Δεύτερον, οι αρμόδιες αρχές, προκειμένου να λάβουν απόφαση που αφορά παρεκκλίσεις βάσει του άρθρου 9 της οδηγίας για τα πτηνά, πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους εμπεριστατωμένα και επίκαιρα επιστημονικά στοιχεία [33]. Τα στοιχεία για τη θήρα με χρήση ξόβεργων πρέπει να καταδεικνύουν σε ποιον βαθμό συλλαμβάνονται ανεπιθύμητα είδη πτηνών

[32] Προτάσεις στην υπόθεση Επιτροπή κατά Μάλτας (Άγριοι σπίνοι) (C-557/15, EU:C:2017:613, σημείο 102).

[33] Βλ. αποφάσεις της 8ης Ιουνίου 2006, WWF Italia κ.λπ. (C-60/05, EU:C:2006:378, σκέψη 28), της 10ης Οκτωβρίου 2019, Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola (C-674/17, EU:C:2019:851, σκέψεις 45 και 51), και της 23ης Απριλίου 2020, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (Εαρινή θήρα της αρσενικής πουπουλόπαπιας) (C-217/19, EU:C:2020:291, σκέψη 70).

και ποιες βλάβες προκαλούνται στα συγκεκριμένα πτηνά. Άλλως, οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν είναι σε θέση να αξιολογήσουν κατά τη σχετική στάθμιση τα μειονεκτήματα για την προστασία των πτηνών.

68. Τα αποτελέσματα της επιστημονικής εκτιμήσεως των επιπτώσεων της μεθόδου συλλήψεως στην προστασία μη επιθυμητών ειδών, καθώς και αυτά των επιπτώσεων στα είδη-στόχους, πρέπει να σταθμίζονται με τα αντικρουόμενα συμφέροντα για διεξαγωγή του κυνηγιού. Είναι σαφές ότι όσο πιο σοβαρές είναι οι επιπτώσεις της μεθόδου θήρας, τόσο πιο σημαντικά πρέπει να είναι τα συμφέροντα επί των οποίων αυτή βασίζεται.

4. Η απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα

69. Συνεπώς, η μέθοδος θήρας μπορεί να αναγνωρίζεται ως επαρκώς επιλεκτική κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας για τα πτηνά, αν, βάσει εμπεριστατωμένων και επίκαιρων επιστημονικών στοιχείων καθώς και επαρκών ελέγχων στην πράξη, διασφαλίζεται ότι η ακούσια σύλληψη ειδών πτηνών και οι επιπτώσεις της είναι αποδεκτές σε σύγκριση με την πολιτιστική σημασία της μεθόδου συλλήψεως.

V. Πρόταση

70. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

1) Η διατήρηση μιας παραδοσιακής μεθόδου θήρας για ψυχαγωγικούς σκοπούς μπορεί να γίνει δεκτή ως αποτελούσα ορθολογική εκμετάλλευση των ειδών των πτηνών που αφορά. Δικαιολογεί ως εκ τούτου την έλλειψη άλλης ικανοποιητικής λύσης, καθώς και παρέκκλιση κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2009/147/ΕΚ, περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών, αν συντρέχουν οι λοιπές προϋποθέσεις που απαιτούνται για την παρέκκλιση αυτή. Η μέθοδος θήρας πρέπει να περιορίζεται ιδίως στη σύλληψη μικρού αριθμού των οικείων ειδών.

2) Η μέθοδος θήρας μπορεί να αναγνωρίζεται ως επαρκώς επιλεκτική κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2009/147, αν, βάσει εμπεριστατωμένων και επίκαιρων επιστημονικών στοιχείων καθώς και επαρκών ελέγχων στην πράξη, διασφαλίζεται ότι η ακούσια σύλληψη ειδών πτηνών και οι επιπτώσεις της είναι αποδεκτές σε σύγκριση με την πολιτιστική σημασία της μεθόδου συλλήψεως.